

แนวทางการออกแบบประติมากรรมเซรามิกที่มีประโยชน์ใช้สอย
โดยใช้ทฤษฎีความใส่ใจชีวภาพและแนวคิดเทศะรังสรรค์เพื่อสนองแนวคิดนครสีเขียว
GUIDELINES FOR DESIGNING FUNCTIONAL CERAMIC SCULPTURES USING BIOPHILIC
AND PLACEMAKING THEORIES TO ACHIEVE THE GREEN CITY CONCEPT

ชนากานต์ เสมาชัย* CHANAKARN SEMACHAI*

วรวิธ สุธีวีระขจร** WORRAWUT SUTEEWERAKAJORN**

บทคัดย่อ

แนวทางการออกแบบประติมากรรมเซรามิกที่มีประโยชน์ใช้สอยโดยใช้ทฤษฎีความใส่ใจชีวภาพและแนวคิดเทศะรังสรรค์เพื่อสนองแนวคิดนครสีเขียว บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย ในขั้นตอนทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎีแนวคิดต่าง ๆ และสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง ก่อนนำไปเลือกใช้ในการออกแบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาแนวทางการออกแบบประติมากรรมโดยใช้แนวทางจากทฤษฎี 1) แนวคิดนครสีเขียว และทฤษฎีความใส่ใจชีวภาพ 2) แนวคิดเทศะรังสรรค์ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่ต้นแบบ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ในหัวข้อดังนี้ 1) แนวคิดนครสีเขียวสำหรับกรุงเทพมหานครเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดการและออกแบบพื้นที่สาธารณะตามแนวคิดเทศะรังสรรค์โดยใช้ประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยโดยเน้นประโยชน์ใช้สอยพื้นฐาน ซึ่งคำนึงถึงแนวทาง 3 ด้าน ได้แก่ 1.1) สร้างความร่วมมือระหว่างพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพ ชุมชนท้องถิ่น และผู้ใช้พื้นที่ 1.2) สร้างความเป็นเจ้าของให้เกิดความรักและความห่วงใย 1.3) สร้างความรู้สึกที่เป็นมิตร ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ 2) ทฤษฎีความใส่ใจชีวภาพ คือ การนำองค์ประกอบทางกายภาพของธรรมชาติมาใช้ในการออกแบบใน 3 มิติ ได้แก่ ธรรมชาติ วัสดุ การออกแบบ และวิธีการ โดยการนำคุณสมบัติของธรรมชาติมาสอดแทรกในการออกแบบ เช่น รูปร่าง รูปทรง สี และพื้นผิว

คำสำคัญ : ประติมากรรมเซรามิกที่มีประโยชน์ใช้สอย/ พื้นที่สาธารณะคุณภาพ/ แนวคิดนครสีเขียว/ เทศะรังสรรค์/ ทฤษฎีความใส่ใจชีวภาพ

* อาจารย์, ภาควิชาอนุตติศิลป์, คณะศิลปกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, chanakarn.semachai@gmail.com.

* Professor, Creative Department, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, chanakarn.semachai@gmail.com.

** รองศาสตราจารย์, ภาควิชาอนุตติศิลป์, คณะศิลปกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, vincenth1968@gmail.com.

** Associate Professor, Creative Department, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, vincenth1968@gmail.com.

Receive 15/5/67 Revise 9/7/67 Accept 2/8/67

Abstract

Guidelines for designing functional ceramic sculptures using Biophilic and Placemaking theories to achieve the green city concept. This article is part of the research, a session to review literature, theories, and various concepts, and collect data from experts in related fields before being used in the design part. The objective is to find guidelines for designing sculptures using guidelines from the theory of 1) the Green City concept the Biophilia Theory. 2) Placemaking concept by collecting data from studying related literature and area surveys. The results of the research can be summarized in the following topics: 1) The Green City concept for Bangkok to be used as a guideline for managing and designing public spaces according to the Placemaking theory using functional sculptures, which takes into account 3 aspects: 1.1) Create participation between quality public spaces, local community, and users of the area 1.2) Create ownership to foster love and sense of belongings. 1.3) Create a feeling of friendliness and safety, appropriate to the identity of the area. 2) Biophilia theory is the use of physical elements of nature in design in three senses: nature, materials, design, and methods. By inserting natural properties into the design, such as shape, form, color, and texture.

Keyword: Functional Ceramic Sculpture/ Green Space/ Green Cities/ Placemaking/ Biophilic Theory

บทนำ

พื้นที่สีเขียวในเมือง ถือเป็นหนึ่งในดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข (Well-being) ของคนเมือง ซึ่งเมืองที่ดีควรมีพื้นที่สีเขียวที่มีคุณภาพในปริมาณที่เหมาะสม และสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก ยิ่งเมืองหนาแน่นมากเท่าไร พื้นที่สีเขียวในเมืองจะยิ่งมีความสำคัญต่อสุขภาวะของคนเมือง ส่งผลทางตรงในการช่วยคลายเครียด และคลายความเจ็บป่วยทางด้านจิตใจ โดยพื้นที่สีเขียวตามแนวคิดนครสีเขียวไม่ได้หมายถึงเฉพาะพื้นที่สวนสาธารณะที่มีพันธุ์พืชมกเท่านั้น แต่ครอบคลุมความหมายถึงพื้นที่สาธารณะคุณภาพที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ผู้ใช้พื้นที่ทั้งด้านกายภาพและจิตภาพ ในส่วนของกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวงที่มีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว มีอัตราการเกิด และการอพยพย้ายถิ่นที่เพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาด้านมลภาวะ สุขภาพจิต และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยข้อมูลจากสำนักสิ่งแวดล้อม ปี พ.ศ. 2562 พบว่าอัตราส่วนพื้นที่สีเขียวต่อประชากรกรุงเทพมหานครนับรวมประชากรแฝง มีเพียง 3.54 ตารางเมตรต่อ 1 คนเท่านั้น (The Cloud, 2020) ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานขององค์การอนามัยโลก (WHO) อย่างไรก็ตามแม้ว่ากรุงเทพมหานครจะมีพื้นที่สีเขียวน้อย แต่หากพื้นที่สีเขียวนั้นได้รับการออกแบบที่ดีจะสามารถยังประโยชน์สูงสุดให้กับผู้ใช้พื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน สำนักงานสวนสาธารณะ ภายใต้สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร ได้วางนโยบายหลักที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนประชากร เพื่อสร้างสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนภายในปี 2580 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สนผ.), 2560) โดยมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนมากได้ร่วมกันผลักดันให้กรุงเทพมหานครพัฒนาพื้นที่โดยยึดหลักนครสีเขียว โดยมีระยะการเข้าถึงพื้นที่สีเขียวหรือพื้นที่สาธารณะคุณภาพไม่เกิน 400 เมตร ตามเกณฑ์โครงการการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ของสหประชาชาติ (UN-habitat) ที่เสนอแนะให้การเข้าถึงพื้นที่สีเขียวได้อยู่ในระยะ 400 - 800 เมตร หรือระยะการเดิน 15 นาที

จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาตัวอย่างการวางผังเมืองภายใต้แนวคิดเมืองสีเขียวที่ได้รับการยอมรับว่ามีการวางแผนการใช้พื้นที่ที่เอื้อประโยชน์และส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้ที่อยู่อาศัย มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่และทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างคุ้มค่า เพื่อพัฒนาและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวและพื้นที่พักผ่อนให้กับเมืองอย่างประเทศสิงคโปร์ พบว่าประเทศสิงคโปร์เน้นการนำพื้นที่คุณภาพเข้ามาตอบสนองกับวิถีการใช้ชีวิตของคนเมืองโดยใช้ทฤษฎีความเฝ้าหาชีวภาพเป็นส่วนหนึ่งในแนวทางการออกแบบ เพื่อส่งเสริมให้ผู้คนได้ใกล้ชิดและสัมผัสธรรมชาติ เสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมดูนก การเดินป่าถนนเส้นประวัติศาสตร์ สนามเด็กเล่น และมุมออกกำลังกาย โดยใช้หลักการออกแบบให้สอดคล้องกับธรรมชาติผสมผสานกับศิลปะในรูปแบบประติมากรรมเพื่อเสริมสร้างกิจกรรมดังกล่าว (National Parks Board, 2023)

ภาพที่ 1 Botanic Garden ประเทศสิงคโปร์
สถานที่เพื่อการเรียนรู้ทางระบบนิเวศ และการพักผ่อน
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 2 Gardens by the Bay
ประเทศสิงคโปร์ พื้นที่เขียว
ที่มีกิจกรรมภายในสวน
ที่มา: ผู้วิจัย

ซึ่งการออกแบบประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอย นอกจากสร้างความสวยงามและจุดสนใจให้แก่พื้นที่แล้ว ยังมุ่งหวังให้ตอบสนองความต้องการในการใช้ชีวิตกลางแจ้งซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกตลอดจนพัฒนารูปแบบการใช้ชีวิตคนเมืองให้มีคุณภาพและมีความสุขมากขึ้น อย่างไรก็ตามรูปแบบประติมากรรมในกรุงเทพมหานครที่มีอยู่มักเน้นการให้คุณค่าทางด้านสุนทรียะเป็นหลัก หรือทำหน้าที่เป็นจุดสังเกต และจุดนัดพบ แต่ไม่มีปฏิสัมพันธ์หรือส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมในการใช้พื้นที่สาธารณะให้เกิดคุณค่าอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 3 ตัวอย่างประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยใน
ต่างประเทศ
ที่มา: "LOTUS ECO-BUS STOP,"
100architects, <https://100architects.com/project/lotus-eco-bus-stop/>

ภาพที่ 4 ตัวอย่างประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้
สอยในต่างประเทศ
ที่มา: "Jeppe Hein's Long Modified Bench
San Francisco," Exploratorium,
<https://shorturl.at/cqoqJ>

การประยุกต์ใช้ศิลปะและการออกแบบในลักษณะชุดงานประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยเพื่อเสริมสร้างกิจกรรมสำหรับพื้นที่สีเขียวเพื่อสนองแนวคิดนครสีเขียว สอดคล้องกับแนวคิดเทศะรังสรรค์ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้สึกที่เป็นมิตร ปลอดภัย เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ เพื่อให้ผู้ใช้พื้นที่หรือชุมชนในละแวกใกล้เคียงเกิดความรู้สึกสำนึกต่อถิ่นที่ (Sense of Place)

เซรามิก เป็นวัสดุที่กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและอารมณ์ รวมไปถึงคุณสมบัติเฉพาะตัว เช่น การกักเก็บอุณหภูมิ ผิวเคลือบ และพื้นผิวที่หลากหลายสามารถเป็นสื่อในการกระตุ้นให้ผู้ใช้งานรับรู้ถึงอารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ ได้ ดังนั้นการเลือกใช้เซรามิกเป็นวัสดุหลัก ซึ่งนอกจากจะสนองหน้าที่การใช้งานได้อย่างเหมาะสมแล้วยังสามารถสร้างความสวยงามสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เพื่อตอบสนองการใช้ชีวิตคนเมืองแบบมีคุณภาพอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อค้นหาแนวทางการออกแบบประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยโดยใช้แนวทางจากทฤษฎี

- 1) แนวคิดนครสีเขียว และทฤษฎีความเฝ้าหาชีวภาพ
- 2) แนวคิดเทศะรังสรรค์

ขอบเขตของงานวิจัย

พื้นที่สีเขียว พื้นที่ว่างใต้ทางด่วน และพื้นที่รูปแบบสวน Pocket Park ในชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1) สำรวจพื้นที่สีเขียวในกรุงเทพมหานคร โดยคัดกรองพื้นที่จากที่ตั้งและลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้น เน้นสำรวจพื้นที่ว่างใต้ทางด่วน และพื้นที่รูปแบบสวน Pocket Park ในชุมชน โดยการสังเกตการณ์ และสอบถามผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง และศึกษาตัวอย่างแนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศจากบทความจากอินเทอร์เน็ต (Internet) และการลงพื้นที่จริงที่ประเทศสิงคโปร์

2) ศึกษาข้อมูล แนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกระบวนการออกแบบประติมากรรม รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนครสีเขียว ทฤษฎีความเฝ้าหาชีวภาพ และแนวคิดเทศะรังสรรค์

3) สร้างเครื่องมือวิจัยในรูปแบบแบบสอบถามจำนวน 2 ชุด เกี่ยวกับ

3.1) แนวทางการจัดการพื้นที่สาธารณะ ด้วยประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยเพื่อสนองแนวคิดนครสีเขียวสำหรับกรุงเทพมหานคร โดยเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการพัฒนาพื้นที่สาธารณะและด้านการออกแบบเพื่อส่วนรวม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดเทศะรังสรรค์ และการออกแบบพื้นที่สาธารณะหรือแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม

3.2) แนวทางการออกแบบประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยเพื่อสนองแนวคิดนครสีเขียว สำหรับ กรุงเทพมหานคร โดยเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบประติมากรรม และด้านการพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อค้นหาแนวทางในการออกแบบประติมากรรมด้านประโยชน์ใช้สอยใช้ทฤษฎีความไม่หาชีวิตภาพและแนวคิดเทศะรังสรรค์

4) นำแบบสอบถามไปตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อมูล (IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.94 ถือว่าผ่านเกณฑ์

5) นำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการพัฒนาพื้นที่สาธารณะและด้านการออกแบบเพื่อส่วนรวม และจากผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบประติมากรรม และด้านการพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์ สาขาละ 5 ท่าน รวม 10 ท่าน

6) วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาหลักการและทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวกับแนวคิดนครสีเขียว ทฤษฎีการไม่หาชีวิตภาพ และแนวคิดเทศะรังสรรค์เพื่อหาแนวทางในการออกแบบประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอย

7) สรุปหลักการและกำหนดแนวทางในการออกแบบประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยสำหรับพื้นที่สีเขียวเพื่อสนองแนวคิดนครสีเขียว

ผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การสอบถามผู้เชี่ยวชาญ และการสำรวจพื้นที่สีเขียวในกรุงเทพมหานคร และในประเทศสิงคโปร์ สามารถสรุปผลการศึกษาในหัวข้อ ดังนี้

1) แนวคิดนครสีเขียว และทฤษฎีความไม่หาชีวิตภาพ: ผู้วิจัยค้นพบหลักการในการประยุกต์ใช้องค์ประกอบทางธรรมชาติ ทั้งด้านกายภาพและจิตภาพเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางและข้อกำหนดในการออกแบบประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยในพื้นที่สีเขียว รวมทั้งได้แนวทางในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวคุณภาพ ที่ส่งผลต่อเนื่องให้ศึกษาแนวคิดเทศะรังสรรค์ เพื่อศึกษาเพิ่มเติมด้านการออกแบบพื้นที่ที่สอดคล้องต่อความต้องการของผู้ใช้และเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

2) แนวคิดเทศะรังสรรค์: ผู้วิจัยค้นพบแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ และแนวทางในการกำหนดพื้นที่ศึกษา โดยกำหนดขอบเขตการวิจัยคือ ศึกษาบริเวณพื้นที่รกร้าง พื้นที่ใต้ทางด่วน และพื้นที่รูปแบบสวน Pocket Park ในชุมชน เพื่อนำพื้นที่คุณภาพเข้าหาชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการและรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ใช้พื้นที่อย่างแท้จริง

จากแนวคิดที่ศึกษาข้างต้นจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการออกแบบประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยสำหรับพื้นที่สาธารณะสีเขียวในกรุงเทพมหานครต่อไป

แนวคิดนครสีเขียว

แนวคิดนครสีเขียวให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้การวางยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาเมืองโดยยึดหลักการออกแบบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีตัวชี้วัดในการกำหนดมาตรฐานตามแนวคิดเมืองสีเขียว (European Green City Index) ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัด 8 กลุ่ม ได้แก่ การกำหนดระดับการใช้พลังงาน การกำหนดระดับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ จำนวนอาคารที่ออกแบบโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม ระบบการจัดการของเสีย การใช้น้ำและ

การบำบัดน้ำเสีย คุณภาพของอากาศ ระบบขนส่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และระบบการบริหารจัดการเมือง ตัวชี้วัดทั้ง 8 ข้อนี้เป็นข้อชี้แนะให้ประเทศสมาชิกใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองตามแนวคิดเมืองสีเขียวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แนวคิดนี้เน้นการใช้อยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ระดับประเทศเป็นตัวชี้วัดในการจัดการและกำหนดมาตรฐานเมืองสีเขียว ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการออกแบบและพัฒนาพื้นที่เพื่อความสุขส่วนรวมของคนในชุมชน เมื่อนำแนวคิดนครสีเขียวผนวกกับหลักการออกแบบตามแนวคิดเมืองนิเวศ (Eco-City) ที่ครอบคลุมถึงความต้องการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชน ให้ความสำคัญต่อสุขภาวะของผู้ที่อยู่อาศัยในเมือง อันได้แก่ การใช้วัสดุพื้นถิ่น การใช้พลังงานที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ การใช้ธรรมชาติเพื่อส่งเสริมความน่าสนใจให้กับพื้นที่สาธารณะในเมือง การออกแบบโดยการสร้างบรรยากาศที่ดีขึ้น สนุกสนาน มีชีวิตชีวาให้ประชาชนและชุมชน เพื่อส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีและสนับสนุนพื้นที่กิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้คนในชุมชน (Medium, 2019) ยิ่งทำให้เห็นถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนของมนุษย์และธรรมชาติ

ทฤษฎีความเฝือหาชีวภาพ

จากการศึกษาข้างต้น พบว่าแนวคิดนครสีเขียวเน้นให้ความสำคัญกับการใกล้ชิดธรรมชาติ เพื่อเป็นการเชิญชวนให้คนเมืองสามารถได้เข้ามาใกล้ชิดธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน จึงเลือกศึกษาทฤษฎี Biophilia หรือ “ความเฝือหาชีวภาพ” ของนักนิเวศวิทยาชาวอเมริกัน เอ็ดเวิร์ด วิลสัน (Edward Osborne Wilson) ที่อธิบายความสัมพันธ์ทางกายภาพและจิตภาพของมนุษย์กับสรรพสิ่งในธรรมชาติ ว่าจิตนึกคิดของมนุษย์มีความเชื่อมโยงต่อความสัมพันธ์ในการรักษารักรธรรมชาติและกระบวนการต่าง ๆ ของชีวิตอย่างต้านทานไม่ได้ แม้ผ่านประสบการณ์ วิวัฒนาการของมนุษย์ไม่ว่าจะนานเพียงใด มนุษย์ยังคงเกิดอารมณ์เบิกบานเมื่อได้เห็นดอกไม้ รู้สึกชื่นใจเมื่อไปไม้ผลิ (Krčmářová, 2017, p. 4-17.) ซึ่งสาระสำคัญของทฤษฎีความเฝือหาทางชีวภาพ สามารถเชื่อมโยงกับทฤษฎีศิลปะและการออกแบบเพื่อประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวในการออกแบบประติมากรรมเซรามิกที่มีประโยชน์ใช้สอย ได้ 3 รูปแบบ คือ

- 1) Nature in the Space การใช้องค์ประกอบเชิงกายภาพของธรรมชาติในการออกแบบโดยการรับรู้ทางประสาทสัมผัส
- 2) Nature Analogues การออกแบบที่อ้างอิง หรือนำเสนอธรรมชาติทางอ้อม ในรูปแบบของรูปร่าง รูปทรง สี และลวดลาย
- 3) Nature of the Space การล้อเลียนคุณภาพขององค์ประกอบธรรมชาติโดยมุ่งหวังให้เกิดการกระตุ้นการตอบสนองเชิงพฤติกรรมในเชิงของอารมณ์และความรู้สึกของผู้รับรู้ จากการศึกษาสามารถสรุปแนวทางในการประยุกต์ใช้แนวคิด Biophilia ในการออกแบบประติมากรรมเซรามิกที่มีประโยชน์ใช้สอยได้ดังนี้

การใช้องค์ประกอบเชิงกายภาพของธรรมชาติในการออกแบบโดยการรับรู้ทางประสาทสัมผัสทำได้โดยการสอดแทรกคุณสมบัติธรรมชาติเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบ เช่น รูปร่าง รูปทรง สี และพื้นผิวจากองค์ประกอบของธรรมชาติ เพื่อกระตุ้นการรับรู้ผ่านการมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส และการได้กลิ่น ยิ่งรับรู้ผ่านหลายประสาทสัมผัส

ร่วมกัน จะยิ่งช่วยเพิ่มประสบการณ์การรับรู้ให้มากขึ้น หรือการออกแบบที่สอดคล้องประสานกระบวนการหมุนเวียนของ วัฏจักรและระบบนิเวศ ที่ส่งผลให้ผู้ใช้งานเกิดความรู้สึกผ่อนคลายในพื้นที่นั้น โอลิเวอร์ ฮีธ (Oliver Heath) สถาปนิกและ นักตกแต่งภายในชาวอังกฤษ ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบพื้นที่โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการไหลหาชีวภาพ ในการสร้างพื้นที่ คุณภาพ (Oliver Heath, 2018) ได้จำแนกรูปแบบของการประยุกต์ใช้องค์ประกอบธรรมชาติเพื่อสร้างความใกล้ชิด ธรรมชาติ ผ่านประสาทสัมผัส ออกเป็น 3 หัวข้อ คือ 1) ธรรมชาติ 2) วัสดุออกแบบ 3) วิธีการ

โดยเมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลสาระสำคัญของทฤษฎีการไหลหาชีวภาพ ที่เชื่อมโยงกับทฤษฎีศิลปะและการออกแบบเพื่อ ประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์ร่วมกับรูปแบบการออกแบบ ที่สอดคล้องประสานกระบวนการหมุนเวียนของวัฏจักร และระบบนิเวศ ของโอลิเวอร์ ฮีธ ทำให้สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้ โดยข้อมูลต่อไปนี้จะนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบ ประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยในขั้นตอนต่อไปของงานวิจัย

1) ธรรมชาติ การใช้ลักษณะทางกายภาพของธรรมชาติมากระตุ้นการรับรู้สามารถทำได้หลายวิธี แต่สำหรับ การออกแบบประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยสำหรับพื้นที่สาธารณะคุณภาพ สามารถกำหนดได้ดังนี้ การใช้รูปร่างและ รูปทรงอินทรีย์ มีช่องให้แสง ลม หรืออากาศลอดผ่าน ส่งเสริมการรับรู้ทางการมองเห็นและการสัมผัสถึงอุณหภูมิ ที่หลากหลาย การใช้การแปรผันของแสงและเงาที่เปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติตลอดวัน เพื่อเลียนแบบวัฏจักรของธรรมชาติ กระตุ้นให้มนุษย์รับรู้ถึงการเคลื่อนไหวของเวลา การเปลี่ยนของวัน และฤดูกาล ผ่านแสงและการตกกระทบของแสง (Dynamic and Diffuse Light) กระตุ้นให้ผู้รู้สึกถึงประสบการณ์การใช้ชีวิตกลางแจ้ง เพื่อเปิดรับการกระตุ้นประสาท สัมผัสอย่างไม่มีจังหวะ (Non-Rhythmic Sensory Stimuli) ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกมีชีวิตชีวาอย่างแท้จริงโดยไม่ รู้สึกว่าเกิดขึ้นจากการปรุงแต่ง รูปทรงของประติมากรรมควรมีช่องหลบ (Structure Zoning) เพื่อกระตุ้นสัญชาตญาณ ของความปลอดภัย การถูกห่อหุ้ม โอบอุ้ม ก่อให้เกิดความรู้สึกสงบ อบอุ่น สบายใจ และมีความเป็นส่วนตัวขณะใช้งาน เปรียบเสมือนที่หลบภัยตามธรรมชาติ (Refuge)

2) วิธีการ คือ พื้นที่สาธารณะได้ถูกใช้เป็นพื้นที่ทางเลือกในการสร้างประสบการณ์แห่งการเรียนรู้และพัฒนา คุณภาพชีวิตที่หลากหลายตามความสนใจ ทั้งนี้การพัฒนาพื้นที่สีเขียวต้องคำนึงถึงความต้องการและการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของผู้อยู่อาศัยเป็นหลัก ซึ่งเป็นประเด็นที่ทั่วโลกให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ โดยรูปแบบการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ สีเขียวด้วยแนวคิดเทศะรังสรรค์เป็นกระบวนการที่ได้รับความสนใจจากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หรือ กลุ่มบุคคล ศิลปินและนักออกแบบ บ่อยครั้งที่เป็นความร่วมมือกันของหลายฝ่ายโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ได้รับ ผลประโยชน์ของพื้นที่ (Stakeholders) จากการศึกษาข้อมูลสามารถกำหนดวิธีการ หรือข้อกำหนดของการพัฒนาพื้นที่ สาธารณะคุณภาพได้คือ สร้างความมีส่วนร่วม (Participatory) ระหว่างพื้นที่สีเขียว ชุมชน และผู้ใช้พื้นที่ เพื่อสร้าง ความเป็นเจ้าของให้เกิดความรักและความหวงแหน (Sense of Belonging) สร้างความรู้สึกที่เป็นมิตร ปลอดภัย เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ เพื่อให้ผู้ใช้พื้นที่ หรือชุมชนในละแวกใกล้เคียงเกิดความรู้สึกสำนึกต่อถิ่นที่ (Sense of Place) (สิงหนาท แสงสีหนาท, 2561, น. 2564-2578.) โดยใช้การพัฒนาสิ่งแวดล้อม และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เป็นส่วนสำคัญในการออกแบบพัฒนาพื้นที่

3) วัสดุออกแบบ การเลือกวัสดุที่เชื่อมต่อกับธรรมชาติ (Materials Connection with Nature) เพื่อสะท้อนสภาพแวดล้อมสามารถทำได้โดยการใช้วัสดุตามธรรมชาติ หรือวัสดุที่มีจุดกำเนิดจากธรรมชาติ เช่น เซรามิก เส้นใยผ้า ธรรมชาติ ตลอดจนวัสดุที่เลียนแบบธรรมชาติ เพื่อสร้าง “สัมผัส ความรู้สึก และความสำนึกต่อถิ่นที่” (Sense of Place) โดยงานวิจัยนี้เลือกใช้เซรามิกเป็นวัสดุในการออกแบบประติมากรรม เพราะมีความคงทนต่อสภาพอากาศ มีคุณสมบัติในการกักเก็บอุณหภูมิที่จะแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลาเมื่อสัมผัส ทั้งยังสามารถสร้างผิวสัมผัสที่หลากหลาย ไม่ว่าผิวเรียบ ลื่น มันเงา ด้าน หยาบ และขรุขระ รวมถึงสีและลวดลายการตกแต่งทางชีวภาพ (Biomorphic Forms and Patterns) ง่ายต่อการนำแรงบันดาลใจจากธรรมชาติมาเสนอผ่านการใช้รูปร่าง เส้นร่างรูป (Contour) รูปทรง ลวดลาย หรือพื้นผิว สามารถทำได้โดยการใช้รูปแบบสองมิติ เช่น ภาพวาด การระบายสี และรูปแบบสามมิติ เช่น ประติมากรรม นูนต่ำ นูนสูง หรือลอยตัว การใช้รูปทรงและลวดลายการตกแต่ง เพื่อเชื่อมต่อบุคคลให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดกับธรรมชาติ สื่ออารมณ์ได้ชัดเจน ตรงไปตรงมา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับงานออกแบบหลายศาสตร์ หากออกแบบประติมากรรมให้มีรูปทรงอินทรีย์ มีช่องว่างให้แสง ลม หรืออากาศลอดผ่านให้เกิดการแปรเปลี่ยนของแสงและเงา บนรูปทรงเพื่อเลียนแบบวัฏจักรของธรรมชาติตลอดวัน จะสามารถกระตุ้นประสาทสัมผัสการรับรู้ และประสบการณ์ การใกล้ชิดธรรมชาติ และความปลอดภัยจากการโอบอุ้มด้วยช่องหลบบนประติมากรรม ก่อให้เกิดความรู้สึกสงบ อบอุ่น สบายใจ และมีความเป็นส่วนตัวขณะใช้งาน รวมทั้งการดูแลรักษาที่ไม่ยุ่งยาก ทำความสะอาดง่าย จะช่วยสร้างความมั่นใจต่อความยั่งยืนให้คนที่ใช้พื้นที่และคนในชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพิทักษ์และส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของและปลูกฝังความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเทศะรังสรรค์ที่กล่าวถึงการออกแบบพื้นที่ให้เอื้อต่อการทำให้เกิดความรู้สึกสำนึกต่อถิ่นที่ รักและหวงแหน ดูแลรักษาพื้นที่ ผู้วิจัยจึงศึกษาแนวคิดเทศะรังสรรค์เป็นลำดับต่อไป

2. แนวคิดเทศะรังสรรค์

การสร้างความรู้สึกที่เป็นมิตร ปลอดภัย เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ เพื่อให้ผู้ใช้พื้นที่หรือชุมชนในละแวกใกล้เคียงเกิดความรู้สึกสำนึกต่อถิ่นที่ (Sense of Place) คือแนวคิดหลักของแนวคิดเทศะรังสรรค์ (Placemaking) ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดอัตลักษณ์และอารมณ์ความรู้สึกของพื้นที่สาธารณะ โดยมีเจตนาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและความรู้สึกเป็นเจ้าของ การมีผลงานศิลปะในพื้นที่สาธารณะจะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างพื้นที่ หรือเปลี่ยนพื้นที่ธรรมดาให้เกิดเป็นสภาพแวดล้อมที่มีชีวิตชีวา และการมีส่วนร่วม ซึ่งสะท้อนถึงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และแรงบันดาลใจของชุมชน การออกแบบพื้นที่ให้มีคุณภาพ ทำให้ผู้คนมองเห็นโอกาสและความเป็นไปได้ในการเข้ามามีส่วนร่วมในพื้นที่ ดังนั้นแล้ว พื้นที่รกร้างที่มีให้เห็นอยู่ทั่วไปในกรุงเทพมหานครจึงมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่คุณภาพหากได้รับการออกแบบที่เหมาะสม อันก่อให้เกิดแนวทาง 3 ด้าน คือ

1) สร้างความร่วมมือระหว่างพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพ ชุมชนท้องถิ่น และผู้ใช้พื้นที่ (Participation)

การเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพ ชุมชนท้องถิ่น และผู้ใช้พื้นที่นั้นมีความเชื่อมโยงกันในหลายแง่มุม พื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพทำหน้าที่เป็นจุดรวมตัวของชุมชน เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การมีส่วนร่วม

ของพลเมืองและความเป็นอยู่โดยรวม เมื่อพื้นที่เหล่านี้ได้รับการออกแบบโดยอาศัยข้อมูลจากชุมชนท้องถิ่น พื้นที่เหล่านี้จะสะท้อนถึงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และความต้องการของผู้อยู่อาศัย ส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจ นอกจากนี้ชุมชนท้องถิ่นยังมีบทบาทสำคัญในการใช้งานและบำรุงรักษาพื้นที่สาธารณะเหล่านี้ สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมทำให้พื้นที่มีชีวิตชีวา การมีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบพื้นที่ผ่านการระดมความคิด กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหาคำตอบในการรังสรรค์พื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรสำหรับผู้ใช้ทุกคน ซึ่งการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายนี้จะส่งเสริมการทำงานร่วมกันทางสังคมและเสริมสร้างความผูกพันในชุมชน ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยโดยตัวผู้ใช้พื้นที่เอง ที่จะนำชีวิตและความมีชีวิตชีวาที่หลากหลายเข้ามาสู่พื้นที่สาธารณะคุณภาพนี้ผ่านกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ และประสบการณ์ที่หลากหลาย อันมีอิทธิพลต่อการกำหนดลักษณะและหน้าที่ของพื้นที่ รูปแบบการใช้งานบรรยากาศ และความน่าดึงดูดโดยรวม

ดังนั้น จากการส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพ ชุมชนท้องถิ่นและผู้ใช้พื้นที่ นอกจากจะส่งผลต่อผู้คนในชุมชนแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของคนภายนอกในวงกว้างอีกด้วย โดยเป็นต้นแบบให้ชุมชนข้างเคียง เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสภาพแวดล้อมคุณภาพที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางสังคมและความภาคภูมิใจของพลเมือง ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงถึงกันนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของกลยุทธ์เทศะรังสรรค์ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน การออกแบบที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง และการสร้างพื้นที่ที่เป็นมิตรและเข้าถึงได้สำหรับทุกคน

2) สร้างความเป็นเจ้าของให้เกิดความรักและความหวงแหน (Sense of Belonging)

ในการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของอันก่อให้เกิดความรักและหวงแหน สามารถทำได้โดยบูรณาการองค์ประกอบที่สะท้อนถึงกับบริบทท้องถิ่นและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ทุกองค์ประกอบของการสร้างพื้นที่ล้วนมีความสำคัญ โดยเฉพาะการออกแบบพื้นที่ที่คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยของผู้ใช้และการให้ความสำคัญกับศิลปะสาธารณะ ล้วนมีส่วนช่วยกำหนดลักษณะของสถานที่และตอกย้ำการรับรู้ถึงเอกลักษณ์ของสถานที่ ผ่านเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม พื้นถิ่น หรืองานศิลปะร่วมสมัย คุณลักษณะเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นตัวชี้้นำพื้นที่ภายในบริบททางวัฒนธรรม ส่งเสริมความรู้สึกของความคุ้นเคย ความภูมิใจอันเชื่อมโยงผู้คนในท้องถิ่นและผู้มาเยือน นอกจากการสร้างความเป็นเจ้าของให้เกิดความรักและหวงแหนแล้ว การเข้าถึง การใช้งาน และความสะดวกสบายยังเป็นหนึ่งความสำคัญในการสร้างพื้นที่สาธารณะคุณภาพ หากพื้นที่และสิ่งตกแต่งพื้นที่ดี เช่น ความปลอดภัย รูปแบบที่นั่ง ลักษณะร่มเงา และสิ่งอำนวยความสะดวก ได้รับการออกแบบมาอย่างรอบคอบ เพื่อตอบสนองความต้องการและความชอบที่หลากหลายของผู้ใช้งานหรือชุมชน จะช่วยให้พื้นที่นั้นน่าดึงดูดใจและสนุกสนานสำหรับผู้ใช้พื้นที่มากขึ้น ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความสามัคคีในชุมชน และความเป็นอยู่ที่ดีส่วนบุคคลมากขึ้นด้วย

การนำศิลปะเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบกับโครงสร้างของพื้นที่สาธารณะเมืองและชุมชน จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมและเติมเต็มพื้นที่ให้มีความหมายและมีอัตลักษณ์ที่สะท้อนถึงผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือนได้ชัดเจนมากขึ้น งานศิลปะที่โดดเด่นนอกจากจะกลายเป็นจุดสังเกตและจุดสนใจในพื้นที่สาธารณะคุณภาพแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นจุดรวมตัว

ของคนในชุมชน เป็นจุดสนใจแก่ผู้มาเยือน การออกแบบศิลปะสาธารณะที่ดีสามารถช่วยเพิ่มประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสของพื้นที่ กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น และความพึงพอใจแก่ผู้ใช้พื้นที่ สร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำที่กระตุ้นให้เกิดความผูกพันและความรักต่อสถานที่ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้คนได้เชื่อมต่อ เป็นตัวเร่งให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน ส่งเสริมความรู้สึกของชุมชนและความเป็นเจ้าของร่วมกันในพื้นที่สาธารณะ นอกจากนี้ งานศิลปะสาธารณะเฉลิมฉลองความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้วยการสร้างสภาพแวดล้อมที่ยินดีต้อนรับและโอบรับผู้คนจากทุกภูมิหลังโดยไม่แบ่งแยก ส่งเสริมการสนทนา การสร้างความเข้าใจ และการยอมรับในความแตกต่าง ดังนั้น ศิลปะจึงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพของพื้นที่สาธารณะโดยการผสมผสานความหมาย อัตลักษณ์ และอารมณ์เข้าด้วยกัน มีส่วนช่วยในการสร้างสภาพแวดล้อมที่มีชีวิตชีวา ครอบคลุม และน่าจดจำ ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของทุกคน

3) สร้างความรู้สึกที่เป็นมิตร ปลอดภัย เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ (Sense of Place)

การสร้างความรู้สึกของสถานที่ที่ช่วยปลูกฝังความรู้สึกเป็นมิตร ปลอดภัย และสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมกับผู้อยู่อาศัย ธุรกิจในพื้นที่ และองค์กรชุมชนในท้องถิ่น ทำให้เข้าใจอัตลักษณ์ ค่านิยม และความต้องการอันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ การร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ช่วยสร้างวิสัยทัศน์สำหรับพื้นที่ที่สะท้อนถึงลักษณะเฉพาะและแรงบันดาลใจของพื้นที่ การออกแบบ สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่อย่างรอบคอบ รวมถึงการผสมผสานองค์ประกอบของมรดกทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และประเพณีของพื้นที่ การใช้วัสดุ สี และลวดลายที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นถิ่นที่

จากการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ตลอดจนการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการ พัฒนาพื้นที่สาธารณะและด้านการออกแบบเพื่อส่วนรวม จำนวน 5 ท่าน ชี้ให้เห็นว่า พื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่รกร้าง เช่น พื้นที่ไต้ทางด่วน พื้นที่ส่วนกลางในชุมชน ควรเป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาให้เกิดประโยชน์มากขึ้นสำหรับชุมชน รวมทั้งเห็นด้วยกับการพัฒนาออกแบบพื้นที่สาธารณะเหล่านี้ให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน เพื่อช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนต่อคนในชุมชนได้ ซึ่งการออกแบบประติมากรรมให้มีประโยชน์ใช้สอย โดยจากการลงพื้นที่สาธารณะสีเขียวในกรุงเทพมหานครพบว่า รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ใช้สอยที่เข้าถึงง่ายและเป็นที่ต้องการแรกของผู้ใช้พื้นที่คือ ที่นั่ง โดยหากได้รับการออกแบบที่ดี จะสามารถนำไปประยุกต์แตกยอดเพื่อรองรับการใช้สอยในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ที่ปลูกต้นไม้ ที่แบ่งกันบริเวณต่าง ๆ ซึ่งสามารถมีส่วนในการช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนใกล้ชิดธรรมชาติ และใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะได้ดี โดยขั้นตอนการออกแบบผู้วิจัยจะดำเนินการในลำดับต่อไปในการวิจัย

ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยใน 2 ด้าน โดยอิงจากแนวคิด เทศะรังสรรค์ คือด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสังคม พบว่า ในด้านสิ่งแวดล้อม ควรเพิ่มพื้นที่สีเขียวในบริเวณพื้นที่ว่างในชุมชน เช่น พื้นที่ไต้ทางด่วน สามารถช่วยเพิ่มแนวโน้มในการใช้พื้นที่และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่ดี ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สร้างทัศนียภาพ ระบบนิเวศ และคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่วนใน

ด้านสังคม ประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยที่ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนช่วยกระตุ้นให้ผู้คนเข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะมากขึ้น หากออกแบบให้สามารถจัดวาง และมีประโยชน์ใช้สอยที่หลากหลาย สามารถสนองตอบความต้องการของคนในชุมชนที่แต่ละชุมชนมีความหลากหลายทางด้านกายภาพและจินตภาพได้ ก่อให้เกิดความรู้สึกเท่าเทียม การมีส่วนร่วมในชุมชน โดยผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยว่าประติมากรรมสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้คนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ประติมากรรม

นอกจากนี้ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการออกแบบประติมากรรมจากผู้เชี่ยวชาญด้านประติมากรรม และด้านการพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 5 ท่าน โดยอิงจากแนวทางในการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเฝ้าหาชีวภาพในการออกแบบประติมากรรมเซรามิกที่มีประโยชน์ใช้สอย คือ ด้านประโยชน์ใช้สอยและด้านรูปแบบ พบว่า ด้านประโยชน์ใช้สอยให้ความสำคัญมากที่สุดโดยประติมากรรมสามารถใช้งานได้หลากหลาย ทั้งด้านรูปแบบการจัดวาง สามารถจัดวางได้ในพื้นที่ขนาดต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในการเลือกประโยชน์ใช้สอยของกลุ่มเป้าหมาย จะเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบและตอบสนองความต้องการของชุมชนและพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ส่วนในด้านรูปแบบ ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญกับสีสันและลวดลายสวยงามที่ดึงดูดใจ สามารถจัดวางได้หลากหลายรูปแบบ เหมาะสมกับแรงบันดาลใจ และอารมณ์และความรู้สึกของงานออกแบบ

สรุปผลการดำเนินการวิจัย

แนวทางการออกแบบประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยสำหรับพื้นที่สาธารณะสีเขียวในกรุงเทพมหานคร โดยใช้ทฤษฎีความเฝ้าหาชีวภาพและแนวคิดเทศะรังสรรค์เพื่อสนองแนวคิดนครสีเขียว เลือกใช้เซรามิกเป็นส่วนประกอบของชิ้นงานประติมากรรม โดยใช้แนวทางการออกแบบที่สอดคล้องกับทฤษฎีศิลปะและการออกแบบที่เชื่อมโยงกับทฤษฎีการเฝ้าหาธรรมชาติ ใช้รูปทรงอินทรีย์ ออกแบบให้มีช่องว่าง ช่องหลบ พื้นผิวที่หลากหลาย สีและลวดลายจากธรรมชาติ เพื่อกระตุ้นประสาทสัมผัสและการรับรู้ถึงการใกล้ชิดธรรมชาติ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเลือกสรรประโยชน์ใช้สอยของประติมากรรมตลอดจนการจัดเรียง และการจัดวางร่วมกับผู้วิจัยในขั้นตอนต่อไป เพื่อสอดคล้องกับแนวคิดเทศะรังสรรค์ที่เน้นประสานความต้องการของคนในพื้นที่และคำนึงถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน อันจะก่อให้เกิดพื้นที่สาธารณะคุณภาพที่ชุมชนมีความภาคภูมิใจ ความรักและความห่วงแหน โดยมีพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาออกแบบ คือ พื้นที่ใต้ทางด่วน หรือพื้นที่ว่างในชุมชน ให้เกิดประโยชน์มากขึ้นสำหรับชุมชน เพื่อช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนต่อคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

การออกแบบประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยด้วยทฤษฎีความเฝ้าหาชีวภาพและแนวคิดเทศะรังสรรค์ น่าจะเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการออกแบบพัฒนาพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดในกรุงเทพมหานครให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้คนเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวคิดนครสีเขียว ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้จะได้นำไปศึกษารูปแบบในการออกแบบประติมากรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยต่าง ๆ เพื่อนำไปให้คนในชุมชนเลือกประโยชน์ใช้สอยที่เหมาะสมต่อพื้นที่

ของตนเอง และนำไปออกแบบเป็นชิ้นงานต่อไป และเกิดองค์ความรู้ทางการออกแบบแบบมีส่วนร่วมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการออกแบบผลิตภัณฑ์อื่น หรือการออกแบบในสาขาที่ใกล้เคียงได้

บรรณานุกรม

- พิชญพร โพธิ์สง่า. (2565). 4 ทางลัดสู่ กรุงเทพฯ เมืองสีเขียวต้นแบบ. <https://theactive.net/data/4waysgreenn-bangkok-publicspaces/>.
- ภนิตา สุรินตะ. (2563). เมืองสีเขียว. <https://phanita.medium.com/green-cities-10ad6ab581eb>.
- มิ่งขวัญ รัตนคช. (2563). *We Create Park- กลุ่มคนที่เปลี่ยนพื้นที่ร้างทั่วกรุงเป็นพื้นที่สีเขียวด้วยตัวเองโดยไม่ต้องรอใคร*. <https://readthecloud.co/wepark/>.
- สิงหนาท แสงสีหนาท. (2561). สำนักต่อถิ่นที่กับสัญญาณต่างลักษณะในเมืองกรุงเทพฯ. *วารสารวิชาการ Veridian E - Journal, Silpakorn University*. 11(3). p. 2564–2578.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) กองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ. (2560). *พื้นที่สีเขียว วิถีชีวิตคนเมือง*. (Vol. 144). E-book. <https://www.onep.go.th/ebook/urban/urban-publication-green-area.pdf>.
- Heath, O. (2018). *CREATING POSITIVE SPACES*. Vol. 56. United Kingdom: Creating Positive Spaces - WELL Building Standard. <https://www.oliverheath.com/our-services/thought-leadership/whitepapers/biophilic-design-guide/>.
- Krčmářová, J. (2017). E.O. Wilson's Concept of Biophilia and the Environmental Movement in the USA. *Nternet Journal of Historical Geography and Environmental History*. 6(1-2). p. 4–17.
- The National Parks Board (NParks) of Singapore. (2023). *Parks & Nature*. National Parks Board. <https://www.nparks.gov.sg/gardens-parks-and-nature>.